

Єдинак І.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ СКЛАДІВ ПОРУШЕННЯ ТАЄМНИЦІ ЛИСТУВАННЯ, ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ, ТЕЛЕГРАФНОЇ ЧИ ІНШОЇ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ, ЩО ПЕРЕДАЮТЬСЯ ЗАСОБАМИ ЗВ'ЯЗКУ АБО ЧЕРЕЗ КОМП'ЮТЕР, В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

У статті здійснено порівняльний аналіз доктринальних підходів до визначення суб'єктів складів злочинів, передбачених ст. 163 Кримінального кодексу України (КК України) та ст. 267 Кримінального кодексу Республіки Польща (КК РП).

Порівняльно-правовий аналіз показав, що суб'єктом у складах порушення таємниці кореспонденції в Україні та Республіці Польща (ст. 163 КК України, § 1, 3, 4 ст. 267 КК РП) можуть виступати виключно фізичні та осудні особи.

Юридичні ж особи у цих країнах не визнаються суб'єктом злочину, хоча в Республіці Польща якщо злочинне порушення таємниці кореспонденції фізичною особою було пов'язане із діяльністю юридичної особи (так званого збірного чи колективного суб'єкта), то за наявності передбачених Законом Республіки Польща «Про відповідальність збірних суб'єктів за діяння, заборонені під загрозою кари» від 28 жовтня 2002 р. умов до такої юридичної особи застосовуються заходи кримінально-правового характеру.

Суб'єктом у складах порушення таємниці кореспонденції в Україні та Республіці Польща можуть визнаватися лише такі фізичні та осудні особи, які до моменту скоєння злочину досягнули 16 років (в Україні) або 17 років (у РП). При цьому у Республіці Польща до осіб віком від 17 до 18 років застосовуються передбачені законом для неповнолітніх виправні, лікувальні або виховні заходи, якщо на користь цього свідчать обставини справи і ступінь їх розвитку, особисті властивості та умови життя.

У складах злочинів, передбачених ст. 163 КК України та § 1, 3, 4 ст. 267 КК РП, суб'єкт не наділений якимись додатковими (спеціальними) ознаками, а тому його слід визнати загальним (польська кримінально-правова доктрина злочини з таким суб'єктом відносить до «загальних злочинів»). Та обставина, що за певних умов передбачені у диспозиціях указаних статей діяння можуть вчинятися окремими особами правомірно, свідчить не про ознаки спеціального суб'єкта (чи про ознаки «індивідуального злочину»), а про відсутність ознак злочинного діяння.

У разі встановлення виду суб'єкта злочину у ситуаціях, коли за допомогою його додаткових ознак законодавець диференціює кримінальну відповідальність (ч. 2 ст. 163 КК України – «вчинені службовою особою»), слід ураховувати, що в розумінні ч. 2 ст. 18 КК України такі суб'єкти не є спеціальними.

Ключові слова: таємниця кореспонденції, право на таємницю, суб'єкт злочину, осудність, службова особа.

Постановка проблеми. Однією із фундаментальних цінностей світове співтовариство визнає таємницю кореспонденції. Обраний нашою країною глобальний політичний курс та укладення між Україною та Європейським Союзом угоди про асоціацію зумовили підвищену актуальність порівняльних кримінально-правових досліджень. Протягом багатьох десятиліть правові системи України та Республіки Польща розвивалися в межах однієї країни, що не могло не позначитися на кримінально-правовій доктрині та механізмах

кримінально-правового регулювання. Порівняння ж підходів обох країн до кримінальної відповідальності за порушення таємниці кореспонденції, з огляду на євроінтеграційний досвід Республіки Польща, дасть змогу виявити власні теоретичні та законодавчі прогалини, розглянути можливість впровадження прогресивних ідей.

Постановка завдання. У зв'язку із цією метою статті є порівняльний аналіз доктринальних підходів до визначення суб'єктів складів злочинів, передбачених ст. 163 Кримінального кодексу

України (далі – КК України) та ст. 267 Кримінального кодексу Республіки Польща (далі – КК Польщі).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що до проблеми суб'єктів складів злочинів, передбачених вказаними статтями, є сталий науковий інтерес як в українській, так і в польській кримінально-правовій літературі, а більшість наукових дискусій точаться навколо ознак суб'єкта конкретних складів злочинів. З-поміж науковців, які досліджували цю проблематику, варто відзначити таких українських, російських та польських учених, як С.Я. Лихова, В.К. Грищук, О.П. Горпинюк, М.В. Анчукова, В.М. Бурдін, Д.Ю. Кондратов, Jagiełło Dariusz, С.Н. Beck, Filip Radoniewicz, Wolters Kluwer, Gardocki Lech.

Однак в українській доктрині не досягнуто єдності поглядів щодо ознак суб'єкта злочину, передбаченого ст. 163 КК України, тому доречним буде проаналізувати суміжний аспект, передбачений польською кримінально-правовою доктриною.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан розвитку вітчизняної кримінально-правової доктрини дає змогу констатувати сталий науковий інтерес до проблем, пов'язаних із суб'єктом злочину, що значною мірою зумовлено спірністю та неоднозначністю багатьох положень учення про суб'єкт злочину. Як влучно підкреслив В.М. Бурдін: «Незважаючи на те, що у чинному КК України законодавець уперше в історії розвитку вітчизняного кримінального законодавства дає визначення суб'єкта злочину, розкриває зміст окремих його ознак, кількість дискусійних питань, які стосуються суб'єкта злочину, від цього не зменшується» [1, с. 3].

Особливої гостроти ці проблеми набувають у ситуаціях, коли йдеться про встановлення ознак суб'єкта в конкретних складах злочинів, адже саме на цьому рівні невирішені аспекти цілісного кримінально-правового вчення поєднуються, переплітаються з більш вузькою, локальною проблематикою. Тому, здійснюючи порівняльний аналіз суб'єкта складів порушення таємниці кореспонденції в Україні та Республіці Польща, доцільно розпочати з аналізу ознак суб'єкта злочину загалом.

З огляду на ч. 1 ст. 18 КК України у вітчизняному кримінальному праві прийнято виділяти три ознаки суб'єкта злочину: по-перше, суб'єктом злочину може визнаватися лише фізична особа (людина); по-друге, така фізична особа на момент

скоєння злочину повинна бути осудною; по-третє, ця особа повинна досягнути віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за той чи інший злочин. Указані ознаки у своїй сукупності дають змогу відносно чітко окреслити коло осіб, які можуть визнаватися суб'єктами злочину.

КК Польщі не містить дефініції «суб'єкт злочину», тому ознаки такого суб'єкта виводяться вченими на основі системного аналізу положень кримінального законодавства. Це рішення польського законодавця, очевидно, не сприяє уніфікації доктринальних підходів: так, Д. Ягелло у своєму підручнику з кримінального права приділяє увагу лише віку фізичної особи, «оскільки суб'єктом злочину може бути виключно фізична особа, яка на момент скоєння діяння досягнула 17-річного віку (§ 3 ст. 10 КК); цей вік зазвичай називають повноліттям у значенні матеріального кримінального права» [2, с. 39]. Натомість А.-Й. Шварц вказує, що «загальними ознаками суб'єкта злочину є досягнення винним певного віку і осудність винної особи. Це ознаки, які визначають можливість визнання особи, яка вчинила протиправне діяння, винною» [3, с. 137].

Українські ж вчені, які у своїх працях торкалися проблеми ознак суб'єкта злочину у польському кримінальному праві, використовували підхід, відповідно до якого виділялось три критерії, за наявності яких людина може бути притягнута до кримінальної відповідальності: а) вона має досягти відповідного віку; б) вона має досягти відповідного рівня розвитку (інтелектуального, емоційного, соціального, морального); в) її психічний стан під час вчинення суспільно небезпечного діяння має забезпечувати усвідомлення власної поведінки та можливості керування нею [4, с. 139].

Грунтуючись на аналізі положень польського законодавства (зокрема, КК Польщі, Закону Республіки Польща «Про відповідальність збірних суб'єктів за діяння, заборонені під загрозою кари» від 28 жовтня 2002 р. [5], Закону Республіки Польща «Про провадження у справах неповнолітніх» від 26 жовтня 1982 р. [6]), можна виділити такі ознаки суб'єкта злочину за польським кримінальним правом, як: 1) особа має бути фізичною; 2) особа має бути осудною; 3) особа має досягнути визначеного законом віку та певного рівня розвитку.

Таким чином, суб'єктом злочину (як і суб'єктом кримінальної відповідальності) в Україні та Республіці Польща може бути визнана лише фізична особа (людина).

Український законодавець розглядає осудність як обов'язкову ознаку суб'єкта злочину, а її зміст відповідно до ч. 1 ст. 19 КК України полягає в можливості особи під час скоєння злочину усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

Натомість, як уже відзначалося, у кримінальному законодавстві Польщі відсутня не лише дефініція суб'єкта злочину, але й дефініція осудності. Паралельно у § 1 ст. 31 КК Польщі дається визначення поняття «неосудність»: «Не вчиняє злочин той, хто через психічну хворобу, розумову відсталість або інше порушення психічної діяльності не може в момент вчинення діяння розуміти значення або керувати своєю поведінкою». «Чинний Кримінальний кодекс, – вказує у зв'язку з цим А.-Й. Шварц, – визначає осудність як умову здатності нести кримінальну відповідальність і умову визнання особи суб'єктом злочину, оскільки згідно з § 1 ст. 31 неосудність виключає злочинність діяння» [3, с. 142].

Тобто як за КК Польщі, так і за КК України суб'єктом у складі злочинного порушення таємниці кореспонденції може виступати лише осудна особа.

Істотні відмінності стосуються кримінально-правового регулювання віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за порушення таємниці кореспонденції в Україні та Польщі. Це, своєю чергою, пов'язане з різними підходами законодавців обох країн до встановлення мінімальної вікової межі: в КК України ця межа є чітко фіксованою для кожного конкретного злочину, тоді як у КК Польщі вона може дещо «змінюватися» з урахуванням низки обставин.

Згідно з ч. 1 ст. 22 КК України кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до скоєння злочину виповнилося шістнадцять років. Ч. 2 цієї ж статті містить вичерпний перелік злочинів, за вчинення яких кримінальна відповідальність настає з досягненням особою чотирнадцятирічного віку. Тому врахування положень цих статей дає змогу однозначно констатувати, що суб'єктом у складі злочину, передбаченого ст. 163 КК України, може виступати особа, яка досягнула шістнадцятирічного віку.

Відповідно до § 1 ст. 10 КК Польщі положення цього кодексу поширюються на осіб, які на момент вчинення злочину досягнули 17 років.

Паралельно цю 17-річну межу польські криміналісти називають «еластичною» [3, с. 140], оскільки вона допускає окремі винятки та з урахуванням певних обставин може знижуватися або ж, навпаки, підвищуватися.

Перший виняток стосується осіб, які досягнули 15-річного віку, проте не досягнули 17-річного віку: згідно з § 2 ст. 10 такі особи можуть нести кримінальну відповідальність на передбачених КК Польщі засадах за наявності таких обов'язкових умов: а) якщо вони вчинили один зі злочинів, вичерпний перелік яких передбачений § 2 ст. 10 КК Польщі (йдеться про ст. 134, § 1, 2 або 3 ст. 148, § 1 або 3 ст. 156, § 1 або 3 ст. 163, ст. 166, § 1 або 3 ст. 173, § 3 або 4 ст. 197, § 2 ст. 223, § 1 або 2 ст. 252, ст. 280); б) якщо на користь цього свідчать обставини справи і ступінь розвитку правопорушника, його особисті властивості та умови життя, зокрема, якщо застосовані раніше виховні або виправні заходи виявилися неефективними.

Другий виняток стосується осіб, які досягнули 17-річного віку, проте не досягнули 18-річного віку: згідно з § 4 ст. 10 КК Польщі до таких осіб замість покарання застосовуються передбачені для неповнолітніх виправні, лікувальні або виховні заходи за наявності таких умов: а) якщо такі особи вчинили злочин, що, згідно зі ст. 7 КК Польщі, належить до проступків; б) якщо на користь цього свідчать обставини справи і ступінь розвитку правопорушника, його особисті властивості та умови життя.

Тож, беручи до уваги наведене, можемо стверджувати: суб'єктом у передбачених ст. 267 КК Польщі складах злочинів може виступати особа, яка досягнула 17-річного віку, хоча до досягнення такою особою 18-річного віку (якщо на користь цього свідчать обставини справи і ступінь її розвитку, особисті властивості та умови життя) до неї застосовуються передбачені для неповнолітніх виправні, лікувальні або виховні заходи.

З огляду на наведене, можна стверджувати, що суб'єкт передбаченого ч. 1 ст. 163 КК України складу злочину є загальним.

У польському кримінальному праві наявність (чи відсутність) додаткових (спеціальних) ознак суб'єкта злочину покладено в основу класифікації не суб'єктів, а злочинів загалом: тут виділяються загальні злочини (*delicta communia*) та індивідуальні злочини (*delicta priora*) [3, с. 41].

Більшість польських колег передбачені ст. 267 КК Польщі складу злочинів розглядають як загальні (інколи їх ще називають загальнокримінальними злочинами, або злочинами загального характеру): «Всі види кримінально караних діянь, передбачених у статті 267 КК, – пише А. Сакович, – можуть бути вчинені будь-якою дієздатною і правоздатною особою. Цей злочин належить до загальних злочинів» [7, с. 799]. Більшість

польських криміналістів дотримуються аналогічної точки зору [8, с. 308; 9, с. 1295].

Таким чином, як в українській, так і в польській кримінально-правовій доктрині сутність проблеми, що дискутується, єдина і стосується більшою мірою місця певних характеристик скоєного в структурі складу злочину. При цьому відмінність полягає у різному формулюванні законодавцями обох країн диспозицій статей, які, власне, створюють ґрунт для таких дискусій: у ч. 1 ст. 163 КК України йдеться про «порушення» таємниці кореспонденції, тоді як у § 1 ст. 267 КК Польщі – про доступ «без повноважень».

Ми вважаємо більш переконливою позицію тих польських науковців, які розглядають передбачені ст. 267 КК Польщі склади злочинів як загальні. «Використання у диспозиції статті звороту «без повноважень», – правильно відзначає Б. Куніцька-Михальська, – не робить його індивідуальним злочином» [3, с. 938].

Як відомо, ч. 2 ст. 163 КК України однією з кваліфікуючих ознак складу злочину передбачено порушення таємниці кореспонденції, яке вчинене «службовою особою». Тому потрібно з'ясувати, по-перше, чи в такому разі йдеться про спеціального суб'єкта. Крім того, по-друге, необхідно визначитися зі змістом цієї ознаки.

Українські вчені займають двояку позицію з приводу першої проблеми. Так, на думку С.Я. Лихової [10, с. 298], О.П. Горпинюк [11, с. 194] та Л.Б. Ільковця [12, с. 157], ч. 2 ст. 163 КК України передбачає злочин зі спеціальним суб'єктом (службовою особою), тоді як О.М. Готін, М.К. Гнетнев, М.В. Мазур указують, що загалом «суб'єкт злочину є загальним, але вчинення його службовою особою, як було зазначено, утворює кваліфікований склад злочину» [13, с. 187]. Останню групу вчених підтримує також Д.Ю. Кондратов, який констатує: «Оскільки заборона на таке порушення є загальною, то суб'єкт цього злочину в усіх без винятку випадках загальний. Проте оскільки ч. 2 ст. 163 КК України передбачає додаткові ознаки суб'єкта злочину, то суб'єкт у такому разі буде загальним із додатковими ознаками» [14, с. 146].

Окреслена проблема має, головню, теоретичний характер і пов'язана насамперед з недостатньою розробкою в українській доктрині наукових підходів до різноманітних класифікацій суб'єкта злочину. Тому у контексті сказаного варто звернутися до польського досвіду, де в основі класифікації «індивідуальних злочинів» лежить, власне, кримінально-правове значення додаткових (спе-

ціальних) ознак суб'єкта, які в одному випадку впливають на криміналізацію скоєного, тоді як в іншому – враховуються під час диференціації кримінальної відповідальності.

На основі цього виділяють «власне індивідуальні» [15, с. 114–115] («індивідуально властиві» [3, с. 152], «конкретно індивідуальні» [16, с. 114–115]) злочини та «опосередковано індивідуальні» [15, с. 114–115] («індивідуально невластиві» [3, с. 153], «неконкретно індивідуальні» [16, с. 114–115]) злочини. До першої підгрупи злочинів належать злочини, у яких додаткова (спеціальна) ознака суб'єкта є «вирішальною для встановлення факту злочину» [17, с. 69], «умовою кваліфікації поведінки особи як злочинної, тобто такої, яка містить ознаки злочину. Якщо у винного відсутня така ознака, то його діяння взагалі не є злочином» [3, с. 152]. До другої ж групи відносять злочини, «у яких ця спеціальна ознака не є вирішальною для встановлення факту наявності ознак простого складу в діянні особи, а лише для встановлення факту наявності привілейованого чи кваліфікованого складів» [2, с. 41], «за умови володіння окресленою особливою ознакою, передбаченою у статті Кримінального кодексу, винна особа несе більш або менш сувору кримінальну відповідальність порівняно з відповідальністю, передбаченою для винної особи, яка не володіє такою ознакою» [3, с. 153].

Як бачимо, польські колеги віднесли б порушення таємниці кореспонденції, вчинене службовою особою, до «опосередковано індивідуальних» злочинів, адже за допомогою передбачених ч. 2 ст. 163 КК України додаткових (спеціальних) ознак суб'єкта злочину законодавець не встановлює, а лише диференціює (посилає) кримінальну відповідальність. Умовно кажучи, суб'єкта порушення таємниці кореспонденції, яке вчинене службовою особою, можна було б віднести до «опосередковано спеціальних».

Хоча в контексті законодавчої дефініції спеціального суб'єкта злочину такий висновок викликає обґрунтовані сумніви, адже йтися має про «злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа» (ч. 2 ст. 18 КК України). Тому, на наш погляд, за кримінальним законодавством України спеціальний суб'єкт наявний лише у складах злочинів, які польською кримінально-правовою доктриною відносяться до «власне індивідуальних». За своєю правовою природою спеціальним має визнаватися й суб'єкт у «опосередковано індивідуальних» злочинах, проте такий підхід натеper не відповідає букві закону.

Далі необхідно торкнутися проблеми встановлення змісту досліджуваної кваліфікуючої ознаки.

Так, для того щоб суб'єкт був визнаний службовою особою, необхідно встановити передбачені законом ознаки такої особи (ч. 3, 4 ст. 18 КК України); характер виконуваних службовою особою функцій має бути певним чином пов'язаний з таємницею кореспонденції (йдеться насамперед про збереження таємниці кореспонденції, яка стала відома суб'єкту у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків та про можливість у зв'язку з виконанням таких обов'язків доступу до таємниці кореспонденції за передбачених законом підстав та у передбаченому законом порядку).

Тому помилковою є думка М.В. Анчукової, яка до передбачених ч. 2 ст. 163 КК України службових осіб відносить осіб, які мають додаткові можливості, що дозволяють їм «ознайомитися з листуванням, телефонними переговорами й іншими повідомленнями громадян (наприклад, телефоністи, поштові працівники, телеграфісти, працівники компанії провайдера, яка надає послуги Інтернет, а також працівники правоохоронних органів)» [18, с. 523]. Адже більша частина з названих категорій осіб виконують суто професійні, а не службові функції.

Відзначимо, що аналіз матеріалів судової практики засвідчує загалом правильну інтерпретацію судами аналізованої кваліфікуючої ознаки.

Так, в одній зі справ Шевченківським районним судом м. Києва дії особи С. було кваліфіковано, зокрема, як порушення таємниці телефонних розмов, вчинене службовою особою (ч. 2 ст. 163 КК України). Обіймаючи посаду консультанта-експерта (з оперативних питань) 2 відділу 4 управління Департаменту контррозвідки СБУ, С. неодноразово вносив до запитів цього департаменту неправдиву інформацію щодо приналежності окремих номерів абонентів стільникового зв'язку до «невстановлених зв'язків контррозвідувальної справи», наявності належного дозволу суду та необхідності отримання відповідної інформа-

ції, після чого підписував запити у заступника начальника 4 управління Департаменту контррозвідки СБУ (який не був обізнаний про злочинну діяльність С.) та отримував відповідну інформацію у ДОРЗ СБУ. Судом було правильно встановлено, що службова компетенція С. включала в себе обов'язки з отримання та опрацювання даних щодо телекомунікаційних послуг, які, своєю чергою, передбачали отримання в системі СБУ детальної та статистичної інформації щодо телефонних з'єднань абонентів стільникового зв'язку [19].

В іншій справі вироком Ленінського районного суду м. Харкова було засуджено директора детективно-колекторського агентства «Один», який незаконно отримав від нествановленої слідством особи інформацію про вхідні та вихідні дзвінки абонента ПАТ «Київстар», час з'єднань, тривалість розмов, місця розташування приймаючих антен на момент з'єднань у період з 2 липня 2011 р. по 2 серпня 2011 р. та надалі збув її за 500 доларів США [20]. Незважаючи на те, що директор вказаного агентства є службовою особою, суд правильно кваліфікував скоєне, зокрема, за ч. 1 ст. 163 КК України, а не за ч. 2 цієї статті, оскільки у такому разі виконувани такою службовою особою функції жодним чином не пов'язані з таємницею кореспонденції (вони не передбачають можливість отримання доступу до такої таємниці).

Висновки. Проведений у цій статті аналіз дав змогу констатувати таке:

- суб'єктом злочину (як і суб'єктом кримінальної відповідальності) в Україні та Республіці Польща може бути визнана лише фізична осудна особа (людина);
- суб'єктом злочину, передбаченого ст. 163 КК України, є особа, яка досягнула шістнадцятирічного віку;
- суб'єктом злочинів, передбачених ст. 267 КК Польщі, є особа, яка досягнула сімнадцятирічного віку

Список літератури:

1. Бурдін В.М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження) : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010.
2. Jagiełło Dariusz. Prawo karne materialne. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach. Skierniewice, 2013.
3. System Prawa Karnego. Nauka o przestępstwie. Zasady odpowiedzialności. Tom 3. / redactor Ryszard Dębski. С.Н. Beck. 2017. Warszawa.
4. Гришук В.К. Умисні вбивства за кримінальним правом України та Республіки Польща: юридичний аналіз складів злочинів : монографія / В.К. Гришук, Н.Є. Маковецька. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012.
5. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary / Офіційний сайт Сейму Республіки Польща. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU2002197166>.

6. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. / Офіційний сайт Сейму Республіки Польща. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19820350228>.
7. Kodeks karny. Komentarz / redactor Tadeusz Bojarski. Wolters Kluwer. 2016. Warszawa.
8. Radoniewicz Filip. Odpowiedzialność karna za hacking i inne przestępstwa przeciwko danym komputerowym i systemom informatycznym. / Filip Radoniewicz. Wolters Kluwer. 2016. Warszawa.
9. Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz. Wydanie 3. Tom II / redactor Andrzej Zoll. Wolters Kluwer. Warszawa, 2008.
10. Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V КК України) : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006.
11. Горпинюк О.П. Інформаційна приватність та її захист від злочинних посягань в Україні : монографія. Львів : ПП «Видавництво «БОНА», 2014.
12. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : у 2-х ч. / Андрушко П.П., Арсенюк Т.М., Атаманюк О. Г. та ін. ; під заг. ред. М.О. Потебенька. Київ : ФОРУМ, 2001. Особлива частина. 2001.
13. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / А.С. Беніцький, В.П. Бодаєвський, Г.Є. Болдарь та інші ; за редакцією О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. 2-ге вид. Київ : ВД «Дакор», 2013.
14. Кондратов Д.Ю. Кримінально-правова охорона таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. С. 146.
15. Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna. Wydanie 7/ redactor Marek Bojarski. Wolters Kluwer. 2017. Warszawa.
16. Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa. Wydanie 2 / redactor Teresa Dukiet-Nagórska. Wolters Kluwer. 2016. Warszawa.
17. Gardocki Lech. Prawo Karne. Wydanie 20 zmienione / Lech Gardocki. С.Н. Beck. 2017. Warszawa.
18. Анчукова М.В. Кримінально-правова охорона таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (ст. 163 КК України). *Держава і право*. 2008. Вип. 42.
19. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 28 вересня 2017 р. у справі № 761/28897/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
20. Вирок Ленінського районного суду м. Харкова від 5 січня у справі № 2024/1-972/11. / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

Yedynak I.V. COMPARATIVE ANALYSIS OF SUBJECT OF CORPUS DELICTI CONFIDENTIALITY VIOLATION OF MAILING, PHONE CALLS, TELEGRAPHIC OR OTHER KINDS OF CORRESPONDENCE THAT ARE SENT VIA MASS MEDIA OR COMPUTER IN UKRAINE AND REPUBLIC POLAND

The article deals with the comparative analysis of the doctrinal approaches to the subject of the crimes, provided for in Art. 163 of the Criminal Code of Ukraine (CC of Ukraine) and Art. 267 of the Criminal Code of Republic Poland (CC of RP).

Comparative legal analysis has shown that the subject of violation of the secrecy of correspondence in Ukraine and the Republic of Poland (Article 163 of the CC of Ukraine, § 1, 3, 4 of Article 267 of the CC of RP can be only individuals and sane persons.

Legal entities in these countries are not recognized as a subject of crime, although in the Republic of Poland if the criminal violation of the secrecy of correspondence by an individual was related to the activities of a legal entity (so-called collective or collective entity) then, stipulated by the Law of the Republic of Poland "On the Liability of Collective Entities for Acts Prohibited under Threat of Punishment" of October 28, 2002, measures of a criminal nature are applied to such a legal entity.

Only such natural and convicted persons who have reached 16 years of age (in Ukraine) or 17 years of age (in Poland) at the time of the crime may be recognized as a subject of violations of the secrecy of correspondence in Ukraine and the Republic of Poland. At the same time, in the Republic of Poland, persons between the ages of 17 and 18 are subject to correctional, medical or educational measures provided by law for minors, if the circumstances of the case and the degree of their development, personal characteristics and living conditions indicate this.

As part of the crimes under Art. 163 of the CC of Ukraine and § 1, 3, 4 of Art. 267 of the CC of RP, the subject is not endowed with any additional (special) features, and therefore it should be recognized as general (Polish criminal law doctrine crimes with such a subject refers to "general crimes"). The fact that under certain conditions the acts provided for in the dispositions of these articles may be committed by individuals legitimately indicates not the signs of a special subject (or signs of "individual crime"), but the absence of signs of a criminal act.

When establishing the type of subject of the crime in situations where with the help of its additional features the legislator differentiates criminal liability (Part 2 of Article 163 of the CC of Ukraine – "committed by an official") should take into account that, within the meaning of Part 2 of Art. 18 of the CC of Ukraine, such entities are not special.

Key words: *privacy of correspondence, right to privacy, subject of the crime, criminal sanity, official person.*